

norden

Čáhci, luondu ja olbmot

Davviriikkaid ministtarráđi
Suoma-sátnejođiheaddjiáigodaga
prográmma 2016

Čáhci, luondu ja olbmot

Davviriikkaid ministtarráđi
Suoma-sátnejoddiheaddjiáigodaga
prográmma 2016

Čáhci, luondu ja olbmot

Davviriikkaid ministarráđi Suoma sátnedjiheaddjiáigodaga prográmma 2016

ISBN 978-92-893-4350-3 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4351-0 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2015-775>

ANP 2015:775

© Davviriikkaid ministarráđđi 2015

Olgguldas hápmi: Jette Koefoed

Bearpama govva: ImageSelect

Čuovgagovva: 2, 6, 15, 22, 35: ImageSelect; 19: Visit Finland; 10, 30: Kemira/Jari Kivelä

Prentehat: Rosendahls-Schultz Grafisk

Prentenmearri: 1000

Foantastila: Meta LF

Bábir: Munken Polar

Printed in Denmark

www.norden.org/nordpub

Davviriikkalaš ovttasbargu

Davviriikkalaš ovttasbargu lea okta máilmmi viidámus guovlulaš ovttasbargohápmi.

Ovttasbarggu biirii gullet Islánda, Norga, Ruotta, Suopma ja Danmárku sihke Álanda, Fearsullot ja Ruonáeana.

Davviriikkalaš ovttasbargu dahkkojuvvo politihka, ekonomii ja kultuvrra surggiin dehálaš oassin eurohpálaš ja riikkaidgaskasaš ovttasbarggus. Davviriikkalaš ovttasbarggu mihttomearrin lea nana Davviriikkat Eurohpás.

Davviriikkalaš ovttasbargu figgá nannet davviriikkalaš ja guovlulaš ovdduid ja árvvuidda globála máilmmis. Riikkaid oktasáš árvvut nannejit bealiteaset Davviriikkaid sajádaga oktan máilmmi eanemus innovatiivvalaš ja gilvvohallannávccalaš guovlun.

Davviriikkaid ministarráđđi

Ved Stranden 18

1061 København K

Telefon (+45) 3396 0200

www.norden.org

Čáhci, luondu ja olbmot

Davviriikkaid ministtarráđi Suoma-
sátnejođiheaddjiáigodaga prográmma 2016

- 7 Ovdasáhka
- 11 Láidehus
- 14 Čáhci
- 20 Luondu
- 24 Olbmot
- 31 Rádjeeastagat
- 33 Eanet davviriikalaš ávkki EU:s

Ovdasáhka

Davviriikalaš ovttasbargu lea hui dehálaš Davviriikkaide ja Supmii Davviriikan. Dat lea maiddá dehálaš oassi eurohpálaš ja riikkaidgaskasaš ovttasbarggus ja dan mihttomearrin lea nana Davviriikkat nana Eurohpás. Davviriikalaš ovttasbargu figgá nannet oktasašdavviriikalaš ovdduid ja árvvuid. Oktasaš mihttomearit ja árvvut nannejit Davviriikkaid sajádaga oktan máilmmi eanemus innovatiivvalaš ja gilvvohallannávccalaš riikan. Ovttasbarggus leat guhkes árbevierut.

Suoma sátnesođiheadjiáigodaga váldotemat leat čáhci, luondu ja olbmot. Sátnesođiheadjiáigodagastis áigge Suopma háliida ovddidit fierpmádatlágan barggu konkrehtalaš mihtomeriid ja fidnuid olis. Mihttomearrámet lea bajidit davviriikalaš ovttasbarggu geasuheami ja mearkkalašvuoda maiddá ealahuseallima ja álbmotservodaga dáfus.

Golmma váldotemá dorjot mihttomearrámet rádjeeastagiid jávkadeamis, digitaliserema ovddideamis ja Davviriikkaid oktasaš deaddoárvvu nannemis Eurohpá uniovnas.

Rádjeeasttabargu oidno mángga láhkai konkrehtalažžan olbmuid árgabeaivvis. Rádjeeasttabargguin ovddidit earret eará olbmuid johtima ja barggu oazžuma ja lasihit leavttu dálloallolassáneapmái.

Digitaliseren lea megatrenda, mii boahtá nuppástuhttit maiddá davviriikalaš servodagaid. Leat eskka dán nuppástusa álggus sirdasanáigge ovttasbarggus lea áibbas earenoamáš mearkkašupmi. Ovdamearkan fihhtošleađgafirpmiid, biodoalu, cleantecha, jierpmálaš johtolaga ja dearvvašvuodafulahusa digitaliserema ovddideapmi fáallet konkrehta vejolašvuodaid davviriikalaš ovttasbargui ja ovdavázzii sajádahkii. Dáid surggiin dahkkon ovttasbargu sáhtta nannet Davviriikkaid oktasaš deaddoárvvu maiddá eará forumain, dego Eurohpá uniovnas.

Háliidat sátnesođiheadjiáigodagamet áigge bidjat návccaid maiddá davviriikalaš ovttasbarggu mearkkašupmái máilmmis, mii rievda globálan. Mihttomearrámet lea Davviriikkat, mat sáhttet addit nana bidjosa Eurohpá ja oppa máilmmi ráfiesvuodálágalaš ovdáneapmái. Atnit Davviriikkaid

ovttasbargoministariid jagi 2014 višuvdnajulggaštusa Ovttas leat gievrrabut buorre vuodđun ovttasbarggu ovddideapmái. Háliidat giddet fuomášumi Davviriikkaid rollii máilmmis višuvdnajulggaštusa oassesurggiin Oainnus davviriikkat ja Olggos guovlluid figgi Davviriikkat mihttomeriid mielde. Davviriikkaid ovttasbargu lea manjimuš jagiid áigge lassánan ja čikŋon dorvvolašvuodapolitihka rievdan dilis. Ovttas doaimmadettiin Davviriikkat sáhttet nannet iežaset guovllus dorvvolašvuoda ja seammás lasihit deaddoárvvus riikkaidgaskasaš dorvvolašvuoda ovddideamis. Ain lávgadut davviriikalaš ovttasbargu, Davviriikkaid ja Baltia gaskasaš ovttasbargu sihke EU:a ja Nato olis dáhphuvvan ovttasbargu nannejit Nuortameara guovllu ja oppa Davvi-Eurohpá stádisvuoda ja dorvvolašvuoda.

Atnit Davviriikkaid buresbirgenservodaga boahttevuoda dorvvasteami dehálažžan. Oktasaš hástalussamet leat earret eará bruttoálbmotbuktaga njoazes ovdáneapmi, dorvvolašvuhta, dálkkádatrievdan ja vuollegaš riegádanlogut. Davviriikkat, dego earáge ovdánan riikkat, deaividit maiddái stuorra hástalusaid, mat bohtet teknologijja nuppástusain, globalisašuvnnas ja álbmoga boarásmuvvamis. Davviriikkaid mearkkašupmi lassána maiddái dáid gažaldagain.

Davviriikkain lea oktasaš buresbirgenstáhta árvovuodđu, man leat stivren golbma árvovuodđojurdaga: dásseárvu ja olbmuid ovtaveardásašvuhta, universálavuhtii figgan sihke almmolaš ovddasvástádus ja servodaga rabasvuhta. Atnit dehálažžan, ahte dát vuodđojurdagat boahttevuodasge stivrejit ođasmuvvi davviriikalaš sosiála- ja dearvvašvuodavuogádagaid. Rabas bargomárkanat ja njuovžilis skuvlejupmi leat dehálaš dahkkit boahttevuodáhástalusaid vuostá váldimis.

Dálkkádatrievdan lea áitta oppa máilbmái, muhto ártalaš guovlluin ja Davviriikkain dálkkádaga liegganeamis sáhtta leat eandalii mearkkašahtti čuovvumušat. Davviriikkat leat dahkan lagaš ovttasbarggu ON:id dálkkádatráđđádallamiin.

Ođđa globála ovdánanagenda bealistis ásaha viiddis mihttomeriid buot máilmmi riikkaide geafivuoda geahpádeapmái ja suvdilis ovdáneami nannemii.

Dáid ođđa mihttomeriin ráđđádaladettiin Davviriikkat leat deattuhan earret eará nissonolbmuid sajádaga ja vuoigatvuodaid nannema, suvdilis golahan- ja buvttadanvugiid sihke demokrátalaš ja oassálasti hálldahusa.

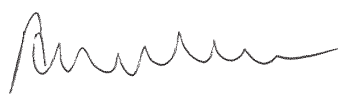
Jagi 2016 álggus álggahuvvo dát gokčevaš ja gudneáŋgiris suvdilis ovdáneami globála doaibmabidjoprográmma, mii gáibida nana doaimmaid maiddái Davviriikkain. Davviriikkain leat earenoamáš eavttut doaibmabidjoprográmma ollašuhhtimiin, vaikke hástalusaidge sihkkarit deaividat. Davviriikkaid guovlulaš ovttasbargu suvdilis ovdáneami gažaldagain lea bohciidahttán máilmmiviidosáš beroštumi.

Mii leat čavhlái Suoma doaimmas jođihit Davviriikkaid ministtarráđi jagi 2016.

Juha Sipilä
Oaiveministtar

Anne Berner
Davviriikalaš ovttasbargoministtar

Láidehus

Davviriikkain lea riikkaidgaskasaččat hui nana positiivvalaš eanagovva man duohken lea servodagaideamet mánnggalágan lihkostuvvan nu ovttaskas olbmo, fitnodagaid go birrasa ja eará árvvuid geahččančiegas. Golggotmánus 2014 almmustahtton vuosttas davviriikkalaš profilerenstrategiija geatnegahtá Davviriikkaid beavttálmahttit almmolaš eanagova ovddideami strategalaš čárvosiin. Sátnejođiheaddjiáigodagamet atnit fuola das, ahte Davviriikkat leat ovttas válljen 1-2 deaddočuoggesguovllu, maidda ovttas bidjat návccaid eanet. Dán lassin sátnejođiheaddjiáigodagamet áigge álggahat prošeavtta, man áigge vuodjut eandalii profilerenbargui start up -servosiid bokte. Lihkostuvvan profilerenbargu buktá juohkehaš Davviriikkii guhkit áigegaskkas bohtosiid, mat oidnojit nu ekonomalaččat go politihkalaččat.

Váldočálli Dagfinn Høybråten almmustahtii gidđat raporttas Nytt Norden - Ođđa Davviriikkat, mii sisttisdoalai 39 ávžžuha Davviriikkaid ovttasbarggu beavttálmahttimin. Doarjut váldočálli álggahan proseassa ja atnit dehálažžan ovttasbarggu beavttálmahttima ja moderniserema maiddáii ovttasbarggu mearkkašumi dihtii.

Davviriikkaid ministtarráđđi dahká dehálaš barggu maiddáii lagašguovlluin. Váidalahtti ovttasbargu Ruoššas lea šaddan váttisin manjimuš áiggiid, muhto mihttomearrámet lea joatkit lagašguovloovttasbarggu eará riikkaiguin.

Rádjeeastagiid jávkadeapmi lea dehálaš sihke riikkavuložiidda ja fitnodagaide ja daidda háliidat eandalii vuodjut. Rádjeeasttabargu lea árbevirolaš davviriikkalaš ovttasbargu ja dat oassi ovttasbarggus mii oidno bures olggos guvlui Davviriikkaid riikkavuložiidda. Lassin rádjeeastagiid jávkadeapmi váikkuha positiivvalaččat fitnodagaide ja barggolašvuhtii. Dát ovddida ekonomijastuorruma, ii lea hui dehálaš dálá ekonomalaš dilis.

Háliidat maiddáii doarjut Davviriikkaid ministtarráđi ođđa álgaga demokratiija guoskkadin, oassálastima ja dorvvolašvuoda. Atnit dehálažžan buot olbmuid buresbirgejumi ja integrašuvvama sihke eret duvdima ja radikálašuvvna vuostálastima Davviriikkain.

Lassin háliidat giddet fuomášumi Bo Könberga Dearvvašvuodasuorggi davviriikkalaš ovttasbargu boahhtevuodas -raportii ja sisttisdoallán 14 ávžžuhussii, main evttohuvvo, man dearvvašvuodasektora oasseguovlluin

davviriikkalaš ovttasbarggu sáhtašii viiddidit. Háliidat deattuhit rastáhálddahuslaš ovttasbarggu stuorra mearkkašumi álbmoga buresbirgejumi ovddideamis ja sosioekonomalaš dearvvašvuodaeaurid gáržžideamis.

Bargoeallin ja jođiheaddjivuohta lea nuppástusdilis ja barggut ja ámmáhat ođasmuvvet johtilis dávjodagas. Barggu boahttevuođa dáfus guovddáš nuppástusfámut leat globalisašuvdna, ođđateknologiiat, digitaliserema ovdáneapmi ja álbmogaovdáneapmi. Maiddái olbmuid jurddaguottut bargui ja barggu bargama vuogit leat nuppástuvvan, mii speadjalastá sihke bargoorganisašuvnnaide ja sohkabeliid sajádahkii bargomárkaniin. Čiekŋalut oaidnu bargomárkaniid boahttevuođa hástalusain ja ovddidandárbbuin veahkeha politihka ođđasit dollemis. Ovttas oidnon nanne gova davviriikkalaš bargoeallima ovddidanbarggus ja dan sáhtta ávkástallat sihke EU-ovttasbarggus ja Davviriikkaid profileremis. Vuordit beroštumiin Davviriikkaid ministtarráđi álggahan bargoeallinovttasbarggu strategalaš analysa loahppabohtosa.

Ministtarráđi dásseárvosuorggi ovttasbarggu vuodđun lea višuvdna sohkabeliid dásseárvvus davviriikkalaš servodagain. Jagiin 2015-2018 dásseárvosektora barggu stivre Ovttas dásseárvvu beales - nannosut Davviriikkat -ovttasbargoprográmma, mii bajida ovdan earret eará sohkabeliid dásseárvvu almmolaš dilis (ovdamearkan medias) sihke buresbirgejupmái ja innovašuvnnaide laktásettiin.

Davviriikkaid ministtarráđđi lea álggahan jagi 2015 davviriikkaid soahpamušaide guoskevaš čielggadeami ja bargu joatkašuvvá jagi 2016. Joatkkadoaimmat sáhttet dárbbu mielde doallat sisttis maiddái soahpamušnuppástusaid. Joatkkadoaimmain mearridettiin lea dárkkuhus váldit vuhtii soahpamuščielggadeami viidásut váikkuhus davviriikkalaš ovttasbargui ja soahpamušfierpmádaga ávkástallan ovttasbarggu gaskaoapmin.

Suopma doaibmá Máilmmi preassafriijavuoda beaivve UNESCO-konferánsa hoavdariikan 3.-4.2016- Seammás ávvodat máilmmi vuosttas prentenfriijavuodaásahusa 250-jagiávvujagi. Riikabeaivealmmái Anders Chydenius lihkostuvai jagi 1766 Ruotta-Suomas oažžut áigái dán máilmmi vuosttaš almmolašvuodálága, mii lea mearkkašahtti go váldá vuhtii, ahte vel 1990 máilmmis ledje dušše 13 riikka, main lei fámus dávisteaddji preassafriijavuodáláhka. Otná beaivve dávisteaddji láhka lea jo badjel čuođi riikkas.

Konfereanssa váldotemá lea dieđu friijavuolta ja dan siidodáhpáhusain deattuhit máilmmiviidosas preassafriijavuoda, dáiddalaš ja kultuvrralaš olggosbuktinfriijavuoda ja mediabajasgeassima mearkkašumi olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvamii, doaibmi riikkavulošservodahkii ja

demokratijaovdáneapmái. Konferánsabeaivvit fálet globála foruma sátnefriijavuodáovdáneami árvvoštallamii eará guovlluin máilmmis ja movttiidahttet giddet fuomášumi guovlulaš sierragažaldagaide. Háliidat ovddidit Davviriikkaid oidnoma konfereanssa oktavuodas.

ON:id almmolaščoahkkinn dohkkehii juovlamánus 1966 riikkavulošvuoigatvuodaid ja politihkalaš vuoigatvuodaid guoskevaš soahpamuša dahje nu gohčoduvvon (RP) KP-soahpamuša. Háliidat jagi 2016 giddet fuomášumi dán soahpamuša 50-jagiávvudemiide. Davviriikkain lea hui aktiivvalaš riikkavulošservodat ja Davviriikkaid ministtarráđđi lea ođasmuhttimin riikkavulošservodaga guoskevaš strategijjas.

Haaga-ovttasbargu lea Davviriikkaid bealuštandoaimma ja ráhkkanearmi guoskevaš ovttasbarggu. Jahkásaš gádjunministtarčoahkkima dárkkuhussan lea nannet davviriikkalaš servodatdorvvolašvuodá ja ráhkkanearmi ovddideami ođđa ovttasbargohámiid davviriikkalaš servodaga gierendánvcca nannemii kriisa-, lihkohisvuota- ja katastrofadilálašvuodain. Suopma doaibmá maiddái Haaga-ovttasbarggu sátnedođiheadjin jagi 2016.

Davviriikkaid investerenbáŋku (NIB) ávvuda 40-jahkásaš doaimmas 2016. Báŋku vuodđuduvvui álggos Davviriikkaid doaimmas lasihit kapitálaid fáhtema ja ovttahttit lahttoriikkaid ekonomijjaid. Jagi 2015 maiddái Baltia riikkat serve báŋkku lahttun. Otná beaivve NIB ruhtada mat ovddidit gilvalannávcca ja birrasa dili. NIB ordne mearkajagi gudnin dáhpáhusa Davviriikkaid ráđi čoahkkima oktavuodas golggotmánus.

Suomas joatkit jagi 2016 juohke nuppi jagi juhkkjuuvvon Millennium-teknologijabálkkašupmi lea okta máilmmi stuorámuš dieđa- ja teknologijabálkkašumiin. Bálkkašupmi lea suopmelaš gudnečujuheapmi teknologijainnovašuvdnii, mii veahkeha čoavdit olmmošsohkagotti stuorra hástalusaid ja doarju suvdilis šaddama Bálkkašumi vuoti lea suorggis njunuš dutki, guhte lea dábálaččat karriearas aktiivamuttus. Millennium-teknologijabálkkašupmi lea rabas buot teknologijja surggiide ja buot riikkaid riikkavuložiidda. Nammaduvvon bálkkašupmievttahasaid rátká ja árvvoštallá njunuš dutkiin čohkkejuuvvon bálkkašupmelávdegoddi, man lahttit ovddastit sierra dieđasurggiid ja geográfalaš guovlluid. Bálkkašuvvon innovašuvnnas galgá leat duodaštus geavatlaš čovdosiin ja dat galgá oažžut áigái ođđa dutkamusa. Millennium-teknologijabálkkašupmi juhkkjuuvvui vuosttas geardde jagi 2004. Bálkkašumi miediha Teknihka Akademijja TAF. Vuodđudusa duogášfámut leat suopmelaš teknologijasearvvuš, stáhtahálddahus ja ealáhuseallin. Bálkkašumi árvu lea miljon euro.

Čáhci

Čáhci ii leat dušše eallima eaktu, muhto maiddá buot Davviriikkaide sihke našuvnnalaččat ja riikkaidgaskasaččat strategalaččat dehálaš luondduresursa. Das leat ekonomalaš, sosiála, biraslaš sihke olgo- ja dorpopolitihkkii goallostuvvon ollivuođat. Čáhci lea mángga láhkai mihtilmas oassi davviriikalaš eallima. Čáhcegažaldagain ovtastuvvet Davviriikkaid mihttomearit ovddidit ráfi ja stádisvuođa, nannet riikkaidgaskasaš njuolggaduslaš vuogádaga, ollašuhttit ekonomalaš, sosiála ja čuvgehuslaš vuoigatvuođaid, geahpedit geaffivuođa ja ovddidit luondduváriid gierdavaš hálddašeami. Čáhci heive viiddis ja rastáčuohppi oppalašvuohtan earenoamážit davviriikkaid sátnejođiheaddjiáigodaga njunuštemán.

Davviriikkain lea valjit buhtes čáhci ja luondu. Luondduváriid atnit árvvus ja geavahit suvdilis vugiin boahttevuođa dáfus, ja daid atnit davviriikkaid kultuvrras guovddáš elemeantan. Davviriikkat vásihuvvojit buhtes luondu, buhtes čázi teknologijja riikan, mii addá buori vuolggasaji eanagova ja turismma ovddideapmái. Sisčáziid ávkkástallet Davviriikkain mángga lágiin áhpásnuhttimii, guolástussii, bartaássamii ja vánddardeapmái. Luonddaturisma lea lunddolaš oassi davviriikalaččaid eallima.

Riikkaidgaskasaš čáhcegažaldagaid koordineren lea dehálaš ja čáhceáššit leat ožžon ain suorát juolgesaji riikkaviidosaččat. Dehálaš ovttasbargoformat leat ovdamearkan dat, mat gusket globála ja guovlulaš rádječáhcesoahpamuša ollašuhttimii, ON:id sierra proseassaid laktásettiin eandalii suvdilis ovdáneami mihttomeriid (SDG) válmmaštallamii ja doaibmabidjui ja Máilmmi čáhceforumii. Dálkkádatnuppástus lea dehálaš dahkki čáhcefuolahusa ektui.

Ođđa ovddidanagendai ”Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development” gullet dehálaš čáhcemihttomeriid. Dain očodallat dorrvolaš juhkančázi ja sanitašuvnna buohkaide, čázi šlája buorideapmi noađđudeami geahpedettiin, beaktiilit čáhceanu, čáhceváriid ovttalágan plánema rádječáhceovttasbarggu vuhtii váldimiin, čáhceekosystemaid suodjaleami ja ovdánnanriikkaid válmmašvuođaid buorideami ja báikkálašservošiid doarjuma čáhceváriid hálddašeamis. Čáhceváriid jierpmálaš dikšuma ja dorvvasteami doaibmabijui lea

hoahppu. Čáhceváriide váikkuhit álbmoga lassáneapmi, gávpogii muotkun, buvttadanvuogit, golahanvuogit ja dálkkádatrivedan. Jus otná beaivvi ovdánnanlinnjá joatkašuvvá, eatnanspáppa čáhceávkkestallan manná badjel 40 proseanttain moattelogi jagi geažes daid čáhceváriid mat leat geavaheamis. Orru leamen nu, ahte čázis sáhtta boahttevuodas boahtit eanemus gilvvohallon luondduvári.

Alit biodoalus sáhtta leat olu veahkki čáhce- ja mearraluonddu suvdilis ovdáneamis. Davviriikkat leat dahkan alit biodollui gullevaš ovttasbarggu ja bidjan resurssaid dan ovddideapmái.

Dálkkádatrivedan ja lassánnan gilvvohallon luondduressain ásahit boahttevuodas deattu eanadoallobuvttadeami šaddamii, ja Davviriikkaid valjit čáhcevárit leat eanadoalu seailuma dáfus hui dehálaš sajádagas.

Davviriikkaid čehppodat ja teknologijja dássi fáallet buriid vejolašvuodaid gávdnat čáhcesektoris máilmmiviidosas čovdosiid ekonomijja stuorrumii. Hástaleaddji luonddudilit ja vátna luondduressat leat addán válmmašvuodaid beaktilis birasčovdosiid ovddideapmái. Čehppodat lea buot surggiin. Dego buhtes juhkančázi ja eará čáhcefuolahusvuogádagaid buvttadeami ja huksema sihke industrijja proseassaid buhtistan- ja geavahanvuogádagaid ovddideami dáfus. Maiddái čáhceressaid oppalaš hálddašeapmi lea dehálaš, go das ovtastuvvá nu hálddašeami, dutkama go fitnodagaide čehppodat. Beroštupmi suorggi guvlui lea viiddis ja Davviriikkain lea gieđaideaset gaskkas válljugas gávppálaš vejolašvuohta.

Davviriikkaid cleantech-suorggi bijus sáhtašii rahpat fitnodagaide stuorát vejolašvuodaid, earret eará oktasaš fievrridan- ja infrastruktuvrrafitnuid bokte. Lea dehálaš, ahte čáhcesuorggi doaibmit oidnojit riikkaidgaskasaš čáhceforumiin, dego World Water Forumis ja UNESCO IHP-programmas. Maiddái dán oktavuođas davviriikkalaš ovttasbarggus lea positiivvalaš váikkuhus. Čáhcegažaldat lea dehálaš maiddái energijaovttasbarggus.

Davviriikkaid vásáhus riikkaidgaskasaš soahpamušráđđadallamiin, ráfigaskusteamis ja ovddidanpolitihkas ovtastuvvon čáhcesuorggi čehppodat addá vejolašvuodaid eanet oinnolaš ovdanbukti čáhcediplomatijja guoskevaš gažaldagain. Čázi bajideapmi sátnajođiheaddjiáigodaga njunuštemán ja dahká vuodu dasa, ahte sáhttit riikkaidgaskasaččat váikkuhit čáhcejeardagaide menestumiin. ON: id almmolaščoahkkima mearrádusain suoidnemánus 2010 buhtes čáhci namuhuvvui olbmo vuodđovuogatuhtan. Čázi váikkuhusat sihke ovttaskasa ja servodaga buresbirgejupmái leat dehálaččat. Oaivil čázis ja

sanitašuvnnas iehčanas olmmošvuoigatvuohtan lea nannen mannan jagiin mearkkašahtti láhkai. Čáhcesuorggi ovddidanovttasbargu lea dehálaš oassi konflikttaid ovddalgihtii eastadeamis. Davviriikkat leat dahkan guhkesáigásaš ja innovatiivvalaš ovddidanovttasbarggu, ja ovddidanovttasbarggu čáhcesuorggi sáhtašii oaidnit servošiid innovátiivvalašvuođa ja ovddideami ovddideaddji njunuš sektorin, man bokte livččii vejolašvuohta kanaliseret innovášuvdnna ja ovddideami viidáseappot servodahkii. Aktiivvalaš čáhcesuorggi ovddidanovttasbarggu bokte Davviriikkat sáhtašedje maidái ovddidit guovlluid stáđisvuođa sihke globála ja iežas dorvvolašvuođas.

EU:a dásis Davviriikkaid galggašii árvvostallat, mo čáhceváriid guoskevaš surggiin davviriikkalaš ovttasbargu addá lasseárvvu bárggu mii lea jođus ja čáziidfuolahusa našuvnnalaš ollašuhttimii.

DOAIMMAT

- Álggahat sátnejođiheaddjiáigodaga prošeavtta Davviriikkaid geaidnokárta alit biodollui ja ordnet Suomas geassemánus 2016 konfereanssa alit biodoalus. Prošeavtta ulbmil lea earuhit alit biodoalu davviriikkalaš ovttasbargosuorggit ja dahkat geaidnokártta čáhce- ja mearraluondduváriide laktásettiin potentiála ávkkástallamiin earret eará oktasaš dutkandoaimma ovddidemiin.
- Álggahat sátnejođiheaddjiáigodaga prošeavtta Árkatalaš gieračáziid sosio-ekonomalaš ávki Davviriikkain.
- Nannet Davviriikkalaš ovttasbargu riikkaidgaskasaččat ovddidemiin ná Davviriikkaid sajádaga čáhcediplomatijja, ekonomijja ja buhtes teknologijja ovdavázzin. Davviriikkain lea aktiivvalaš ovttasbarggu bokte vejolašvuohta váldit riikkaidgaskasaš čáhceságastallamis jođiheaddji rolla.
- Dahkat lávgadut oktavuodaid Davviriikkaid čáhcedoaimmiid gaskii.
- Suopma hovde jagi 2016 davviriikkaid čáhcesuorggi virgeolbmuid eahpevirggálaš teknihkalaš dási čoahkkima
- Figgat dahkat eavttuid davviriikkaid máhttima ovddideapmái, fidnodeaimmii ja suorggi ovddideapmái nana šaddansektoriin. Váikkuhus šaddá olbmo ja fitnodaga doaimmas, suorggi fámoláš lassáneamis, lassánan buresbirgejumis ja buorránan suvdilisvuođa.
- Dutkan vejolašvuođaid Davviriikkalaš ovddidanruhtarájus (NDF) ruhtadaninstrumentii.
- Váldit vuhtii Stockholmmas borgemánus ordnejuvvon čáhcevahkkut ja oassálasti daidda
- Ordnet davviriikkalaš čáhcedáhpáhus 22. njukčamanus ON:id Máilmmi čáhcebeivviid oktavuodas.
- Suoma Akademijja Akváhtalaš luondduressurssaid suvdilis hálddašeami 2012-2016 -loahpahanseminára dollojuvvo skábmamánus 2016.
- Figgat dahkat dutkamuša čáhcefáttás ja Davviriikkaid doaimmas čáhcesuorggis.
- Oassálastit Ruoŋas ordnejuvvon EU:a Nuortamearastrategijja jahkeforuma 2016 ovttasbarggus Davviriikkaid ministtarráđiin. Alit šaddan lea okta jahkeforuma temáin.
- Mihttomearrin lea bajidit čáhcegažaldagaid ovdan skuvllaid dálkkádatfáddábiire oktavuodas.

Luondu

Davviriikkaid áidnalunddot ja mánggalágan luondu lea dehálaš fámu gáldu davviriikalaččaide ja maiddá guovddáš oassi riikkaidgaskasaš eanagovasteamet.

Turismasuorgi laktása lagašvuodain davviriikalaš eanagovvii. Suorggi menestupmi lea oktavuodas Davviriikkaid ja davviriikalaš árvvuid dovddusvuhtii. Turismasuorgi lasiha Davviriikkaid ja davviriikalaš dovddusvuoda turisttaid hohkahemiin min riikkaide. Turismasuorggis leat buorit eavttut oktasašdavviriikalaš doaimmaide, mat lasihit diđolašvuoda davviriikalaš eanagovas ja Davviriikkain innovatiivvalaš ja gierdavaš turismačuozáhahkan. Barggu sáhtá ollašuttit siktejuvvon bidjosiin ovttas eará surggiiguin, dego kultuvrrain, eallindárbašiiguin, biepmuin, arkitektuvrrain ja plánemiin.

Guolástus- ja čázádatturisma gullá mihtilmasat maiddá alit biodoalu jurddašeapmái. Turisma ávkkástallá guoskkakeahtes duovdagis ja luonddu ráfis, bures dikšojuvvon ealliluondduváriin ja kultuvrralaš sierrasárgosiin.

Lea dehálaš dorvvastit luonddu mánggahámatvuoda ja ekosystemabálvalusaid. Ekosystemalahkonanvuogi ja suvdilis vuovdedoalu oktasaš mihttomearrin lea ovddidit luonddusuodjaleami ja luondduváriid suvdilis ávkkástallama váldimiin vuhtii maiddá mánggagaevaheami vuodđojurdagiid. Maiddá mehciid dáfus biodoallu lea dehálaš ja oassin sátnejođiheaddjáiáigodagasteamet háliidat njađđit davviriikalaš ovttasbarggu lagabui EU:s ja riikkaidgaskasaččat bargojuvvon barggus. Davviriikalaš ovttasbargguin sáhtá nu ovddidit Davviriikkaide dehálaš gažaldagaid jierpmálaš gieđahallama.

Davviriikkat leat dovddus maiddá dorvvolaš, dearvaslaš ja alladását eallindárbašiin, mat leat buvttaduvvon suvdilis buvttadanvugiiguin. Dan dihtii mii galgat ovttas ávkkástallat eallindárbašdorvvolašvuhtii ja ođđa davviriikalaš borramuššii čuohcci fuomášumis ja beroštumis ja ovddidit davviriikalaš borramuškultuvrra Davviriikkain ja eandalii olgoriikkain. Davviriikkaid gaskka lea buorre joatkit ráđđádallama ja fierpmádaga dahkama eandalii mánáid ja nuoraid biebmobajásgeassimis, oanehis juohkingollosiin ja almmolaš skáhppomiin ja biebmoturismmas. Maiddá suvdilis ovdáneami mihttomeriin máinnašit borramušjávka geahpedeami mihttomeari.

Birasmearka Njukča lea Davviriikkain dehálaš bargoneavvu gaskkustit dieđu golaheaddjái suvdilis válljemiin. Njukčamearkka ovddidanbargu joatkašuvvá ja

dehálaš vuhtii váldima dahkkit leat buktagiid birasustitlašvuohta, mearkka miediheami ákkat ja EU:s dáhpáhuvvan bargu birasluottaid ovddideamis.

Pariisa birasčoahkkin juovlamánus 2015 fikkai ođđa riikkaidgaskasaš dálkkádatsoahpamušii, man ollašuhttin álgá jagi 2016. Davviriikkat leat dahkan ON:id dálkkádatráđđádallamiin lávga ovttasbarggu NOAK-joavkku olis ja Davviriikkain leamašan nana rolla globála dálkkádatpolitihka. Davviriikkain lea dehálaš rolla ovdamearkan vuovdejávkama doarjumis, fossiila boaldámušaid doarjagiid jávkadeapmái ja oanehisahkásaš dálkkádatváikkuhusaid dálkkádatnuskkiid geahpedeapmái gullevaš álgagiin.

Jagi 2016 álgá ođđa máilmmiviidosas suvdilis ovdáneami prográmma "Transforming our World: the 203 Agenda for Sustainable Development". Luondduváriid suvdilis ávkkástallan ja dikšun sihke luonddu biodiversiteahta ja ekosystemabálvalusaid dorvvasteapmi leat nannosit davviriikalaš agendas. Davviriikkat leat dahkan ovttasbarggu ja deattuhan eandalii nissonolbmuid sajádaga ja vuoigatvuođaid , suvdilis golahanvugiid ja buvttadanvugiid, demokrátalaš hálldahusa, riektestáhta ja olmmošvuoigatvuođaid.

DOAIMMAT

- Álggahat sátnedođiheadđjiáigodaga prošeavtta Birasmearka Njukča - gierdoekonomiija ja birasjuolgeluottat
- Olgopolitihkalaš instituhtta pláne áššedovdiseminára ON:id POST-2015 suvdilis ovdáneami ja Pariissa COP21 dálkkádatsoahpamuša čuovvuma hástalusain Davviriikkaide.
- Davviriikkaid ministarat leat mearridan addit NOAK:ii ja KOL:ii doaibman álggahit Davviriikkaid ministtarráđi Post COP 21 -doaimma plánema. Dál plánet Davviriikkaid ráđđádalliide ja välljejuvvon konsulttaide ja áššedovdiide oaivvilduvvon bargobáji, mii lágíduvvo ođđajagimánu loahpas
- Suopma, Danmárku, Ruotta ja Norga leat mielde Friends of Fossil Fuel Subsidy Reform-joavkkus. Joavku almmustahtii giđđat 2015 kommunikea, man vuolláičállin ožžo maiddá USA ja Frankriikka COP 21:ža sátnedođiheadđjiriikan.
- Davviriikkaid Investerenbáŋku (NIB) ávvudii 40-jagi historjjás ordnemiin alla dási ekonomiijaseminára Davviriikkaid ráđi čoaikkima oktavuodas golggotmánus. Financing the future – next 40 years -ávvuseminára mihttomearrin lea kártet Davviriikkaid ja Baltia guovllu gilvohallannávcca ja birrasa dili, boahttevuoda hástalusaid ja eandalii ruhtadanmárkaniid rolla.
- Figgat giddet ean beaktileappot fuomášumi biebmoávdnasiid ođđasiid ávkkástallamii.
- Ollašuhttit davviriikkalaš artesánabiebmu gilvohallama. Dainna lea mihttomearri lasihit golaheadđjiid ja ámmátolbmuid beroštumi ja árvvus atnima davviriikkalaš ávdnasiidda, biebmosuorggi máhttimii ja borramušárbevrrui.
- Ollašuhttit Gastro-borramušmeassuid oktavuodas davviriikkalaš dáhpáhusa birasvásttolašvuodas ja dearvaslaš borramis ámmátgievkkaniin ja fierpmádaga dahkanvejolašvuoda gáhttagievkkaniid doaibmiide.
- Plánet borramuškultuvrra- ja borramušbajásgeassinseminára, mas biebmoávdnasiid giedáhallat nu biebmu, sosiála go kultuvrralaš árvvuid geahččanguovllus.
- Joatkit Danmárkku álggahan barggu, mii vuodju luondduturismii ja buktá ekosystemabálvalusaid oassin suvdilis luondduturismma ja ovddida eará ekosystemabálvalusaid fidnodoaibmaeavttuid.
- Davviriikkaid meahcceovttasbarggu boahttevuoda linnjágeassimiid oasis figgat álggahit linnjágeassimiid ollašuhttima jáhkkinis bargoprográmma gárvvistemiin.

Olbmot

Davviriikkat leat mánggain globála buresbirgejupmeindikáhtoriid geavahuvvon veardádallamiin logi buoremusa joavkkus. Davviriikalaš málle ovttaskas čuoggáin leat Davviriikkaid gaskkas earut, muhto oppalaččat dan vuodustusat orrot seailumin globálisašuvnna deattusge oalle oktilažžan.

Mannan jahkelogiid buot Davviriikkat leat deaividan hástalusaid buresbirgejupmemálles seailluheamis. Ovdamearkan sisaboahtoearuid lassáneapmi, guhkesáiggebargguhisvuolta ja bargoeallima johtilis nuppástuvvamat ja mánnágeafivuoda lassáneapmi lasihit ja bajásdollet dearvvašvuodaeearuid ja polariserema.

Davviriikkaid hárbjehan sosiála- ja dearvvašvuodapolitihkat leat bealistis figgan dásset servodatlaš doaibmabirrasa nuppástusaid go deattuhit ovttaveardásašvuoda ja vuoiggalašvuoda guovddáš vuodđojurddan. Buresbirgejumi ja dearvvašvuoda ovddideapmi rastáhálddahuslaš ovttasbargguin lea eandalii dehálaš vuohki go figgat gáržžidit sosioekonomalaš buresbirgejupmeeearuid. Nuppe dáfus fuolahangaskavuoda hedjoneapmi, válljenfriijavuoda lassáneapmi, álbmoga johtin ja bálvalusaidfáliliid gaskasaš gilvvohallan leat albmoneamit, mat hástalit árbevirolaš davviriikalaš buresbirgejupmemálla ođasmuvvama.

Dán dilis dearvvašvuoda ja buresbirgejumi surggiid ovttasbargu lea nannosit lassáneamen Davviriikkain. Álbmotdearvvašvuoda, registtardutkama ja biobánjkkuid vejolašvuodaid davviriikalaš ovttasbarggus leat kárten viidát (ee. Könberga raporta 2014) ja NordForska Dearvvašvuolta ja buresbirgejupmi -dutkanprográmmain leat čoaggán máhttima ja dutkanbirrasa davviriikkaid ovttasbarggu nannemii dán guovllus.

Buresbirgejupmestáhta boahttevuoda áigeguovdilis gažaldagat leat maiddái earret eará globalisašuvnnas ja Eurohpá ekonomiijaovdáneamis boahtán lassánan fárrenlihkadus ja dan gaskasaš váikkuhusat davviriikalaš buresbirgejupmestáhtii. EU-njuolggadusat olbmuid ja bálvalusaid friija lihkadeapmái laktásit maiddái lihkadeapmái Davviriikkaid gaskkas. Davviriikalaš ovttasbarggus leat guhkes árbevierut rájá rasttildeaddji sosiáladorvvu guoskevaš áššiin. Mihttomearrin galggašii leat davviriikalaš dásseárvvu ja ovttaskas vuoigatvuodaid vuodđojurdagiid ovddideapmi EU:s.

Dásseárvolága ovttasbarggus Suoma sátnejođiheaddjiáigodaga váldotemat leat almmolaš dili eahpedásseárvvu albmoneamit (ee. media, vaššiságaid váikkuhus demokratiijai) ja bargu nissoniidda čuohcci veahkaválddi, lagašgaskavuodaveahkaválddi ja olmmošgávppi vuostá. Dásseárvoministarat vuostáiváldet čielggadusa albmáid ja gánddaid dásseárvohástalusain ja rollain dásseárvobarggus ja mearridit vejolaš doaibmabijuin. Lassin dásseárvoministarráđđi joatká ovttasbarggu eará ministtarráđiiguin ja doarju sohkaбелиid gaskasaš dásseárvvu áicama ja vuhtii váldima viidát Davviriikkaid ministtarráđi barggus. Dásseárvosektor oassalastá Buresbirgejupmi Davviriikkain 2020 -fidnu ollašuhttimii ovttas sosiála- ja dearvvašvuoda-, bargoeallin-, kultur-sihke skuvlen- ja dutkansektoriiguin.

Manjimuš jagiid ekonomiijakriisat leat fuonidan oassebargonávccalaččaid vejolašvuoda oassálastit bargomárkaniidda. Demográfalaš ovdáneami dihtii ja ovttaeardásaš meannudeami dáfus lea dehálaš doarjut heajos bargomárkansajádaga olbmuid sajuštuvvoma bargoeallimii, masa oassálastin lea okta buresbirgejumi gáibádusain nu ovttaskasa go buresbirgejupmestáhta boktege.

Davviriikalaš ovttasbarggus mánát ja nuorat leat dehálaš čuožahatjoavku. Davviriikkaid ministtarráđđi lea gárvvistan Davviriikkaid mánáid- ja nuoraidovttasbarggu strategiija, mas višuvdnan lea, ahte Davviriikkat galget leat máilmmi buoremus báiki mánáide ja nuoraide. Sátnejođiheaddjiáigodagamet áigge mánáid- ja nuoraidgeahččanguovlu ovddiduvvo rastáhálddahuslaš ovttasbargun. “Davviriikkat, máilmmi buoremus báiki” oaivvilda eallinbirrasa gos ovddidat mánáid ja nuoraid dearvvašvuoda. Biras mii doarju dearvvašvuoda čoaggana mánnga hálddahussuorggi doaibmasurggiin: ovdamearkan skuvla, gos lea dorvvolaš oahppanbiras iige leat givssideapmi ja lagašbiras, mii doarju iešheanalašvuoda ja lea dorvvolaš johtimii. Dearvvašvuoda ovddideaddji biras sisttisdoallá maiddáid dearvvaslaš diehtta. Biras mii fállá dearvvaslašvuoda, fállá mánáide ja nuoraide dearvvaslaš eallindárbašiid ja eallindárbašmárkanastin galgá ovddidit dearvvaslaš molssaeavttuid válljema. Márkanastima lassin dearvvaslaš eallindárbašválljema doarju rávesolbmuid ovdamearka: oktilaš dearvvaslaš válljemiidda movttiidahtti biras nanne mánáid ja nuoraid buresbirgejumi.

Davviriikkain skuvlejumi ovdáneami lea stivren viiddis fuolaheapmi olmmošlaš resurssain. Davviriikkat leat figgan ovttaštahttit alladási skuvlejumi, ovttaeardásašvuoda ja sohkaбелиid dásseárvvu ja beaktivuođa. Vaikke stáhtaid čehppodatvuodđu lea ain stádis, boahttevuoda dáfus guovddáš oassesurggiin leat áican čehppodatvuodu hedjoneami. Heajos vuodđodáiddu nuoraid oassi ahkeluohkain lea sturron. Dárbbasat oktasaš čehppodaga dán ovdáneami njulgemii Davviriikkain.

Čehppodatgollosa álggogeažis ferte fuolahit buot diliin. Alladását árabajásgeassin ja vuodđooahpahus ovddidit dásseárvvu ja sosiála joavkku lahtuid gaskasaš oktiigullelašvuoda ja huksejit vuodu manjit áiggi menestupmái. Davviriikkaid ságastallan árabajásgeassima pedagogihkas ja sisdoalus fállá buori vuodu ovddidanbargui.

Kultuvrra lea Davviriikkaid ja davviriikalaččaid nannosit ovtasteaddji dahkki. Dat lea maiddá okta virggálaš davviriikka ovttasbarggu vuodđogedggiin. Servodagaideamet earáláganin šaddan dahká Davviriikkain ain eanet mánggabealagat ja mánggakultuvrralaš guovllu. Dán miehtemielaš ovdáneami bálddas lassána maiddá sierraárvvolašvuolta. Lea dehálaš gávdat vugiid, mo sáhtta váikkuhit dasa ja dan čuovvumušaide. Davviriikkat lea šaddan aktiivan veahkaválddalaš ekstremismma ovddalgihtii eastadeamis.

Davviriikkaide oktasaš lea maiddá hárvvit ásson guovlluid hástalusat. Hárvvit ásson eananguovllu eallinfámolašvuolta gáibida infrastruktuorra ja diehtojohtolatfierpmádagaide doaibmivuoda, guovllu laktáseami ovddideami ja oahppama fierpmádagaide sihke báikkálaš čovdosiidda vuodđuduvvi mánggabealat ealáhus- ja bálvalanráhkadus. Diehtojohtolatinfrastruktuorras lea dehálaš rolla guovlulaš dásseadeattu ja gilvvohallannávcca lasiheami dáfus. Maiddá virgeoapmahašdoaimmat leat šaddamin digitálan. Doaibmi ja gokčevaš diehtojohtolatoktavuođat lasihit njuovžilvuoda fidnodeaimmaid sajuštuvvomii ja fáallet vejolašvuodaid mánggabealat ealáhuseallima sierra surggiin.

Digitaliseren váikkuha čehppodatdáidduideamet, dahkamušaideamet, vuohkái leat vuorrováikkukhusas nubbi nuppiin ja hástalit návccaideamet dulkot sierra diehtogálduid. Boahttevuođas lea ain dehálut maiddá oahppamii oahppan ja čehppodaga jeavddalaš beaivvádahttin nuppástuvvi doaibmabirrasis. Rávesolbmuid čehppodatdási bajideapmi bargomárkaniiid dárbbuide dávisteaddjin lea oktasaš hástalus buot Davviriikkaide.

Digitaliseren ja stuorát diehtomássaide elektrovnnalaš geavahanvejolašvuolta ja fáhten nuppástuhttet maiddá diehtaga ja dáidaga bargama. Almmolaččat oažžumis lean elektrovnnalaš diehtomateriálat dahket vejolažžan ain viidasut geavaheaddji joavkkuid ja eará diehtomateriálaid ođđasiidávkkástallama. Buot Davviriikkain ohcat dál álbmotlaš čovdosiid dutkandáhta ja -proseassaid ovddideapmin.

Ođđa teknologijja lea buktán maiddá kultuvrra ja dáidaga surggiide rabasvuoda ja ođđa vugiid luvvat, vásihit ja golahit. Digitaliseren lasiha buoremusat kulturbálvalusaid fáhtema, easttahasvuoda ja rabasvuoda. Čehppodaga ja luovvalasvuoda mearkkašupmi ekonomijai ja sosiála ovdáneapmái lassána

boahttevuodas ja dat suorgi sahhtta bealistis ovddidit ekonomiišaddama ja servodatovdaneami.

Barggu bargama odđa hamiit nuppástuhttet bargi sajádaga ja dás leat váikkuhusat earret eará bargovuoigatvuhtii, bargosuodjaleapmái ja sohkaбелиid dásseárvui. Mánngahápmásašjođiheaddjivuohta, vánhemiidfriijavuodavuogádagat ja oasseáiggebargu bajidit ovtaveardásašvuoda- ja dásseárvoperspektiivaid. Ekonomii ja globalisašuvna ja barggu riikkaidgaskasaš árvogollosiidda bieđganeami mielde globála bargomárkantrendain lea stuorru váikkuhus maiddái Davviriikkaid bargomárkaniidda. Nissonolbmuid bargomárkansajádaga ovddideapmi lea eandalii globála oktavuodas guovddáš hástalus.

Barggu boahttevuolta -temáin lea maiddái oktavuolta Riikkaidgaskasaš (ILO) 100 -jagiávvudoaluid temátiikkii ja ságastallamii das, mo ILO doaimma galggašii čujuhit boahttevuodas. Čiekŋalut oaidnu bargomárkaniid boahttevuoda hástalusain ja ovddidandárbbuin maiddái bargosuodjaleami suorggis veahkeha politihka odđasiid dollemis. Suopma ja Davviriikkat gullet riikkaidgaskasaš dásis bargosuodjaleami njunušriikkaide, maid sahhtta ávkkástallat Davviriikkaid profileremis.

Dearvvašvuhtii ja birrasii vahátlaš kemikálaid geavaheami ráddjen lea Davviriikkaid oktasaš hástalus. Eandalii fuomášupmi giddejuvvo árgga kemikaliseremii, kemikálaide buktagiin ja riskkaárvoštallamii. Váralaš kemikálaid váldin eret gierddus lea maiddái dehálaš oassi gierdodállodoalus.

Jagi 2016 Suopma lea maiddái dearvvašvuodafuolahusa válmmašvuodaovttasbarggu sátnejođiheaddjiriika. Ovttasbarggu vuodđuduvvá oktasašdavviriikalaš dearvvašvuodafuolahusa rápmasoahpamuššii. Geavatlaš ovttasbarggu koordinere Svalbard-joavku. Suoma ovddasvástádussan lea jahkásaš dearvvašvuodafuolahusa válmmašvuodakonfereanssa ordnen.

DOAIMMAT

- Sátnejođiheaddjiprošeakta Buresbirgen olbmuid innovatiivlaš ja rabas Davviriikkat 2010 - Vejolašvuodaid dásseárvvu buresbirgejumis, kultuvrras, skuvlejumis ja barggus álggahuvvo. Fidnu olis dahkko viiddis rastáhálddahaslaš čielggadeapmi davviriikalaš buresbirgejupmemálla boahhtevuođas ja álggahuvvo davviriikalaš kultur- ja buresbirgejupmefierpmádat. Turkus ordnejuvvo 27.-28.1. fidnu kick off -konfereansa “Mo veaját Davviriikkat? Suvdilisvuohta buresbirgejumis, kultuvrras ja dásseárvvus.”
- Álggahat sátnejođiheaddjiprošeavtta The Rising North, mii lea oktasašdavviriikalaš start up -identitehta ovddideapmái ja dan bokte riikkaidgaskasaš profileremii sikten fidnu.
- Álggahat sátnejođiheaddjiprošeavtta, mas fállát vejolašvuoda Davviriikkaid olggobeale instituhta dutkilonohallamii. Fidnu mihttomearrin lea ovddidit davviriikalaš olgopolitihkalaš instituhtaid gaskasaš dutkilonohallama.
- Ordnet konfereanssa álbmotdearvvašvuodas ja davviriikalaš buresbirgejupmemálles čakčat 2016.
- Ordnet seminára románagažaldagain 16.6. Helssegis.
- Ordnet mearrádussii bargoeallima bargojavvku strategalaš analysa ja dan gáibidan čuovvundoaimmaid.
- Ordnet konfereanssas Barggu boahhtevuohta - barggu bargama ođđa hámit Helssegis.
- Ordnet áššedovdiseminára Oassebargonávccalaččat ja bargoeallin 2016 Helssegis.
- Suopma ordne davviriikalaš bargosuodjalanvirgeoapmahačča stáđásnuvvankonfereanssa (juohke nupi jagi) 7.-9. Geassemánuš Tampereš.
- Lávgađit davviriikalaš ovttasbarggu veahkaválddalaš ekstremismma vuostedoaimmain sierra sektoriid gaskasaš ovttasbargun (ovttasbargoministariid álgga) ja plánat konfereanssa, mii laktása Davviriikkaid ministtarráđi Demokratiija, oasálašvuohta, dorvvolašvuohta -álgagii.
- Váldit vuhtii Chydenius 250-ávvujagi ja USA Freedom of Information Actin 50-jagiávvujagi.
- Unesco ordnen Riikkaidgaskasaš preassafriijavuodakonfereansa dollojuvvo Suomas. Oahpahuš- ja kulturministeriija dahká ovttasbarggu Unesco konfereanssain ja dát vuhtii váldojuvvo oassin Chydenius-ávvujagi dilálašvuodain. Nannet davviriikalaš oidnoma dán oktavuodas ja váldit vuhtii maiddái dáiddalaš ja kultuvrralaš olggosbuktinfriijavuoda ja mediabajasgeassima.
- Ordnet Davviriikkaid mánná- ja nuoraidovttasbarggu komitea Nordbuka oahpahuš- ja kulturministeriija ja nuoraidorganisašuvnnaid oktasaš seminára Davviriikkaid ministtarráđi nuoraidpolitihka boahhtevuođas,

mánáid ja nuoraid oassálastimis ja buresbirgejumis ja eretduvdima eastadeamis 26.-27.9.2016

- Oassálastit Suomiareena dáhpáhusaide Poris
- Čoaggit ja gaskkustit buriid ovdamearkkaid das, mo hárvit ásson guovlluid eallinfámolašvuoda leat lihkostuvvan nannet diehtajohtolatinfrastruktuvrra buoridemiin ja mo digitaliserema sáhttá ávkkástallat ealáhusdoaimmas.
- Ordnet davviriikkaid bargobájiid ja viiddis seminára, mas digitaliserema áššedovdit sáhttet dahkat fierpmádaga ja ohcat čovdosiid eanaguovllu sierragažaldagaide.
- Davviriikkaid ministtarráđi kulturovttasbarggu strategiija 2013-2012 viđa temá (suvdilis davviriikkat, luovvi Davviriikkat, kultuvrraidgaskasaš Davviriikkat, nuorra Davviriikkat, digitála Davviriikkat) vuodul ollašuohtto kultuvrra sektorprográmma ovttasbargguin kultur- ja dáiddasurggiid doaimmiiguin.
- Guorahallat digitaliserema váikkuhusaid čehppodatdárbbuid nuppástussii, oahppanbirrasiidda ja oahpahušplánaide. Davviriikkat leat mielde ovtas digitálaoahppama BETT-meassuin Londonis 21.1.
- Geahččat čehppodatgollosa Davviriikkain oppalaččat. Ovddidit davviriikalaš ovtasbarggu árabajásgeassima pedagogihka suorggi konfereanssain Jagi áigge gieđahallat maidái davviriikalaš oahpaheaiskuvlema-bargojoavkku sihke allaskuvlema kvalitehta -bargojoavkku raporttaid ja ávžžuhusaid.
- Ovddit ságastallama rabas diehtaga ja dutkama našunála plánain Davviriikkain.
- Geavvat strategalaš ságastallama ja dahkat guhkesáiggi plána davviriikalaš lihkadeamis ml. Lihkadeapmeprográmmat dego Nordplus-prográmma 2015-2021 ja Nordic Master -prográmma, davviriikalaš soahpamušat, rádjeeastagat).
- Ovddidit Davviriikkaid ovtasbarggu dearvvašvuoda ja buresbirgejumi surggiin vuhtii váldimiin Könberga raportta.
- Ollašuohttit mánggaid sohkaoluovaid dásseárvui gullevaš semináraid ja dáhpáhusaid oassin dásseárvoministtarráđi sektorprográmma. Doaimman buvttadit dieđu ja buriid geavadagaid, mat dorjot dásseárvopolitihka ovddideamis sierra guovlluin Davviriikkaid ja Davviriikkaid barggu riikkaidgaskasaš arenain.
- Ordnet Haaga-ovttasbarggu ministtarčoahkkima davviriikalaš bealuštanbálvalussuorggi ovtasbarggus Suomas jagi 2016.

Rádjeeastagat

Davviriikkaid gaskasaš riikavuložiid friija johtin lea guovddáš oassi oktasaš identitehtasteamet ja davviriikkaid servodagaid gievrudat, mii lea doaibman ja ovdánan jo viđa jahkelogi áigge. Friija johtin deaivida goittotge oppa áigge ođđa hástalusaid ja danin maiddá Suopma boahká sátnejođiheaddjiáigodagastis bidjat deattu rádjeeastagiid burgimii.

Bargu rádjeeastagiid jávkadeamis lea guhkesáigásaš ja das lea šaddan árbevirolaš oassi davviriikkalaš ovttasbarggus. Friija johtima ovddideapmi lea davviriikkalaš ovttasbarggu váimmusmihttomearri, mainna lasihit guovllu almmolaš buresbirgejumi.

Rádjeeastagiid vehkiin sáhtta ovddidit bargofámu lihcadeami ja barggolašvuoda sihke buoridit bargofámu čehppodaga ja sierra surggiid ámmátdáiddu. Fitnodagaid ja olbmuid vejolašvuolta johtit rájáid rastá lea dehálaš ekonomijalassáneapmái ja barggolašvuhtii.

Davviriikkaid rádjeeasttaovttasbargu lea okta sátnejođiheaddjiáigodaga rastáčuohppi temáin. Sávat, ahte buot ministtarráđit váldet vuhtii čoahkkimiin bárggu rádjeeastagiid jávkadeapmái. Lassin sávvat, ahte buot ministtarráđit čoahkkimiinnis giddejit fuomášumi dasa, mo ođđa davviriikkalaš ovttasbarggu olis ollašuhhtojuvvon doaimmain sáhtta jávkadit rádjeeastagiid ja eastadit ođđa rádjeeastagiid šaddama.

Ovddalgihtii eastadeaddji doaibma lea buoremus vuohki lea eastadit ođđa rádjeeastagiid šaddama. Danin maiddá EU-ovttasbarggu bires Davviriikkaid livččii buorre giddejit fuomášumi vejolaš rádjeeastagiidda jo láhkaásaheami- ja ollašuhhtinmuttuin. Ovttasbarggu maiddá eará riikkaid láhkaválmastalliiguin galgá ovddidit ođđa rádjeeastagiid áicama ja doarjuma dihtii. Lassin dárbbasat politihkalaš čatnašumi ja dáhtu ovddidit áššiid.

Rádjeeastagat leat guovddáš sajis maiddá Suoma ovddeš oaiveministtar Paavo Lipposa Davvi dáhttodilli -čielggadusas sihke Suoma Gávpegámmára beaivválaš jođiheaddji Risto E. J. Penttilä ja earáid šaddama Davviriikkain -čielggadeamis. Lea buorre, ahte rádjeeastagiidda giddejit fuomášumi ja daid váikkuhusaid smihttet maiddá eará oktavuodain.

DOAIMMAT

- Sátnejođiheadđjiáigodaga fidnun álggahit Suoma statistihkkaguovddáža golmmajahkásaš rádjeeasttastatistihkaid ovddidanprošeavtta.
- Rádjeeastagiid ovddalgihtii eastadeaddji bargu bajiduvvo ovdan ministtarráđiid agendain.
- Ovddidat ovddalgihtii eastadeaddji barggu ja giddet fuomášumi rádjeeastagiid váikkuhusárvoštallamiin, go ođđa EU-láhkaásaheami válmmaštallet ja ollašuhttet.
- Giddet fuomášumi rádjeeastagiid ekonomiijašaddama ja bargofámu lihkadeami hehtejeaddji váikkuhusaid.
- Ordnet loahppajagi eandalii rádjeeastagiidda vuodju ministtarčoahkkima Durdnosis ja Háhpáránnidis.
- Davvikalohta Rádjearávven ordne jagi 2016 guokte rádjeeastagiidda vuodju seminára: fitnodagaide ja ealáhuseallimii čujuhuvvon seminára namma lea Ráját lea vejolašvuohta - fitnodatdoaibma ekonomiijašaddama mohtorin ja bargiide oaivvilduvvon seminára Mun Rádjebargi! bealistis vuodju bargguhisvuodá- ja buohccedáhkádusaid ja vearuhusa čuolmmaide rádjebargi perspektiivvas.

Eanet davviriikalaš ávkki EU:s

Nytt Norden - Raporttas bajidit ovdan Davviriikkaid ministtarráđi ovttasbarggu EU-áššiiguin. Raporttas gávnnavuvvo, ahte ministtarčoahkkimiin livččii buorre váldit ovdan eanet EU-áššiid ja eará oktasaččat beroštahtti riikkaidgaskasaš jearaldagaid. Das maiddái ávžžuhit, ahte ministtarráđit guorahallet vejolašvuođaid viiddidit EU-láhkaásaheami ollašuhttimii gullevaš virgeolbmodási ovttasbarggu.

Davviriikkaid ovttasbargoministarat leat deattuhan geavadatlagáš ja geavatlaš gaskavuođa atnima EU:a ja Davviriikkaid gaskasaš guoskkahangierragii. Sávvat buot ministtarráđiid čoahkkimiin giedáhallat dan, mo sáhttit oažžut stuorát davviriikalaš ávkki Eurohpá uniovdnii gullevaš áššiin.

Mihttomearrin ii leat davviriikalaš joavkoláhtten EU:s, muhto dat ahte davviriikalaš árvvut váldojuvvojit vuhtii. Lassin lea dehálaš bidjat deattu dasa, ahte operatiivvalaš ovttasbargu ja dieđuidlonohallan EU-njuolgadusaid ollašuhttimis ja válmmaštallamis livččii nu beaktil go vejolaš. Geavatlaš ráhkadusaid lea ágga dárkkistit Davviriikkaid gaskasaš ovttasbarggus ja EU-áššiid guoskevaš dieđulonohallamis, go dáid áššiin sierra olbmot doibmet dávjá sierra forumain. Livččii dehálaš meroštallat dárkileappot, mat leat vuođđoárvvut, maid galggašii váldit vuhtii EU-ovttasbarggus.

EU-perspektiivva boahdá ovdan maiddái jagi 2015 álggahuvvon bargoeallinsektora strategijjalaš čađačuovgamis, man mihttomearri lea earret eará ovddidit davviriikalaš ovttasbarggu ovdan buktimiin ávžžuhusaid davviriikkaid ovttasbarggu vejolašvuođain EU- ja Eta-áššiid ektui.

Davviriikalaš profiila oidno maiddái EU:s eandalii rabasvuohtan ja buori hálddahusa sihke sátnefriijavuođaid ja -vuoigatvuođaid guoskevaš áššiin. Davviriikkaid oktasaš almmolaš áššit leat maiddái muddema buorideapmi ja vásttolaš resurssaidávkástallan. Davviriikkalašvuođa deattuheapmi orru dávjá lunddolažžan buot dáid áššiin ja ovttasbargu lea valjit. Dáid bálddas šaddama, barggolašvuođa ja gilvvohallannávcca buorideapmi leat ovttasbarggu guovddáš almmolašulbmilat sihke EU-dásis ja Davviriikkain.

Davviriikkain leat maiddái sierraoaivilat sierra áššiin ja spiehkaseaddji oaiviliin livččii dehálaš mitalit nuppiide Davviriikkaide.

Davviriikkaid ráđđi lea maiddái gidden fuomášumi EU-áššiide ja áššis leat ságastallan našuvnnalaš parlameanttain.

DOAIMMAT

- Olgopolitihkalaš instituhtta pláne semináraid fáttás Davviriikkat EU:s
- Buot ministtarráđiid sávvat gieđahallat čoahkkimiin buorebut davviriikalaš ávkki oččodeami EU-áššiin.
- EU-láhkásaheami ollašuhttima oasis háliidat ovddidit virgeoapmahaččaid oktavuođaid Davviriikkaid gaskka.
- Figgat ovddidit oktavuođadieđuid lonohallama Bryssela našuvnnalaš áššedovdiid gaskka, vai Davviriikkat sáhtašedje leat oktavuođas gaskaneaset iežaset sádden áššedovdiide sektorain, main sis eai leat iežaset áššedovdit.

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

www.norden.org

norden

Pohjoismaiden ministerineuvoston
Suomen puheenjohtajakausi 2016

Pohjoismaisen yhteistyön sihteeristö
Ulkoasiainministeriö

www.norden2016.fi

Laivastokatu 22 H
FI-00160 Helsinki
Puhelin: +358 295 350 000

SUOMI
FINLAND

ANP 2015:775
ISBN 978-92-893-4350-3 (PRINT)
ISBN 978-92-893-4351-0 (PDF)